

auf, dr. Rudolf vitez Zahony, dr. Rih. Schubert vit. Scholdern, Alojzij Stockmayr, dr. Lovrenc Tretter, Franc Ksaverij Zimmermann, dr. Jurij Pitacco, dr. Karel Osvald in Alojzij Fogar. Suplent na ženski gimnaziji v Inomostu Herman Kahr je premeščen na nemško realno gimnazijo v Gorici. — Za suplente se imenujejo: Za I. državno gimnazijo v Ljubljani: Bradač, Dolenc, Gnejzda, Grošelj R., Kobal Fr., Osana J., Prebil A., Sodnik R., Volavšek M., Zidar Fr.; za II. državno gimnazijo v Ljubljani: Pavlič, Škerlj, Vagaja, Mazovec, Bajuk, Soyre; za Kranj: Dolžan, dr. Mischitz in ostane prideljen profesor dr. Mencej; za Novo mesto: Prosen, Stopar, dr. Rožman; za državno realno v Ljubljani: dosedanji suplet, razen teh: Fuchs, Lipp, Švara. — Gimnazijski profesor in vodja učiteljskega v Sarajevu, Viktor Pogačnik je imenovan za ravnatelja tega zavoda.

** Na c. kr. realki v Gorici je vseh vpisanih dijakov 384, torej 34 manj kakor ob pričetku lanskega leta. Po narodnosti je dijakov največ Slovencev. Nemci in Italijani so pa skoraj enako močni.

Kranjske vesti.

—r— Iz seje c. kr. deželne šolskega sveta dne 22. pret. m. Dr. F. Novak na realki v Idriji se stalno namesti in dobi naslov profesor. Na srednjih šolah se imenujejo supletenti. Prosta so še suplentska mesta: 1 v Kranju, 1 v Idriji in 1 v Kočevju. Na višji realki v Ljubljani se I. razred deli v pet oddelkov (2 za Nemce in 3 za Slovence). — Na ljudskih šolah se imenujejo: Anton Lomšek za nadučitelja v Dolskem; Karel Hlebec za nadučitelja v Ubelskem; Stefanija Šubertova za učiteljico v Zgornjem Tuhinju. — Učiteljica Julijana Laknerjeva za začasno vpokoji.

—r— Iz ljudskošolske službe. Namesto obolele učiteljice Marije Gržine je imenovana za supletinjo na ljudski šoli v Harijah prov. učit. Ivana Zwölf, za suplenta na meščanski šoli v Postojni pa je imenovan izprašan učiteljski kandidat Pavel Medič. Namesto obolele učiteljice Ane Fink-Sufajev je imenovana za supletinjo na ljudski šoli v Velikih Laščah absolvirana učiteljica kandidatinja Marija Tieglova. Za prov. učitelja in vodjo enorazrednice v Selu v novomeškem šolskem okraju je imenovan učitelj Ivan Škufca, namesto obolele učiteljice Viktorije Zagorjanove pa je imenovana za supletinjo v Gaberjah izprašana učiteljska kandidatinja Antonija Hribarjeva. — Za provizoričnega učitelja in voditelja enorazrednice v Češnovcu je imenovan Stan. Brezec, za supletko v Mirni peči je imenovana namesto obolele učiteljice Milene Kavčičove učiteljica Ivana Draklerjeva, za supletko v Žuženberku namesto obolele Frančiške Mikčeve Ljudmila Pristoy in za provizoričnega učitelja v Doberničah Mar. Kotnik-Franketova. Za suplenta v Zagorju je imenovan namesto Franca Goloba, ki je dobil dopust, Viktor Kregar.

Štajerske vesti.

—š— Nesreča na železnici. Tovariš Milan Vrščič, meščanski učitelj v Krškem, je padel dne 24. septembra popoldne tik pred železniško postajo Radgona z vlaka. Kolesa so mu tekla čez prsi in je obležal na mestu mrtve. Bolehal je že dlje časa in se je pravkar peljal domov v Ljutomer na ozdravljenje. Stal je med vožnjo na hodniku pri vozu; pri tem mu je postalo slabo in padel je pod kolesa, kjer ga je dohitela strašna smrt. Blag mu spomin!

—š— Na vinorejski šoli v Mariboru se je pričel 21. pret. m. redni pouk. V I. letnik je vstopilo nanovo 10 učencev, v II. jih je 22 in v III. 14.

Goriške vesti.

—g— Razno. Zopet se je začel pouk na naših šolah. Tudi v Istri, kjer se začelja šola šele po prvi polovici septembra, so že odšle učne osebe v svoje rezidence nad ukaželjno mladino. Vsakdo si pri začetku novega šolskega leta še enkrat obudi spomin na preteklo počitnice, kako jih je prebil, kaj je ukrenil, kaj je zamudil in že dela načrte za prihodnje počitnice, ki so še daleč, daleč na obzorju. Minil je prosti čas, in vpraša se, kako si ga porabil. Eden potuje, kolikor mu dopuščajo sredstva, da spozna nekoliko druga mesta in sosedna ljudstva. Seveda ni potreba pri tem na grozno daljave misliti. Nekaj stotin km mora navadno zadržati. Nekateri ostanejo doma, ker jih v to silo družina in druge materialne skrbi, takoravno bi radi kam poleteli. Oni uporabijo počitnice, da se časih zagoljijo v kako knjigo ali odidejo v bližnje okolice,

kjer se malo razvedrijo v prosti prirodi in odpočijejo od napornih šolskih ur. Večkrat jim je dana tudi prilika, da obiskujejo kakšen tečaj v izpopolnjevanje svoje izobrazbe. — Mlajšemu učiteljsstvu pa ogrenit kupo veselja bližajočih se počitnic grenka kaplja v obliki pozivnice. Vojaška služba pobere večino prostega časa, in ko je je konec, treba si je zopet nekoliko odpočiti in potem — je zopet šola, a človek ne pride do počitka. Posebno od letos naprej, ko morajo služiti namesto dosedanjih štiri, pet tednov, a čez nekaj let bo potreba tičati v vojaški sukni vse leto. — A vrag je posejal med države prepir, tako da noče biti oboroževanju konca. Zato je pač treba potrpeti in vdati se v usodo. — V toliko je pa vendar dobro, da se pri vojakih snidejo nekdanji sošolci in znanci z učiteljskega, zakaj drugače bi se po razhodu z učiteljskega nikdar več ne našli v tolikem številu, ker so večinoma vsi vrli fantje, kakor jih ima cesar rad. In če pride človek slednjič pod kake pametne oficirje, ki spoznajo, da so to vendar izobraženi ljudje, se prav lahko izhaja, ako je človek malce potrpežljiv, kar mora biti itak učiteljska lastnost. A prepogosto se našlijo takšni gospodje, ki jim je v posebno veselje mučiti in sekirati vojaško-učitelje. Ker že mora človek biti pri vojakih, bi se mislilo, da je pač vseeno, kje se odsluži določena doba. Lahko bi se namreč menjala mesta, in učiteljsvo bi se ob tej priliki lahko ogledalo eno, drugičkrat zopet drugo mesto in deželo in to, mislim, bi mu prav nič ne škodilo, pač pa povečalo zemljepisno znanje. Tako delajo češki učitelji. Hoteč enako napraviti, zaprosil sem dovoljenja napraviti vojaško vajo v Pragi s pristavkom, da trpim sam vozne stroške. Prošnja je bila odbita, ker se ji ne more ugoditi. Ko pridem pa zopet v prejšnjo vojašnico, najdem tam sedem Čehov-učiteljev. Takoj sem bil prepričan, da vlada v vojaških stvareh tam gori drugo mnenje in da ni vseeno, ali se tu ali tam v širni Avstriji komis je! Ako mi zna kdo to pojasniti, naj se oglasi!

—g— Poročili se je v soboto, dne 27. pret. m. tov. naduč. Josip Berce z gđc. Francico Šimigojevo, veleposestnikovo hčerko iz Dornberga. Bilo srečno!

—g— Razpis štipendija. Razpisuje se deželni štipendij 600 K, ustanovljen od deželne zbornice s sklepom z dne 10. septembra 1888 v spomin 40letnega vladarstva Nj. V. cesarja Franca Jožefa I. Deležiti se morejo te ustanove dijaki, sinovi očeta, rojenega, stanujočega in pristojnega v tej grofiji, slušatelji na avstrijskem vseučilišču, na tehnik ali na višem poljedelskem zavodu, skozi vsa leta visokošolskih študij, držič se obstoječih postavnih predpisov. Prosilci naj podajo svoje vloge podpisane deželni odboru do 31. oktobra t. l. in naj jim priložijo dokazila o rodu, pristojnosti, o premoženjskih razmerah dotičnih družin, o tem, da so vpisani na kakem izmed navedenih učilišč in dosedanjem napredovanju. Deželni odbor.

—g— Žensko učiteljske zaprejo? Od zanesljive strani smo zvedeli, da mislijo žensko učiteljske zapreti. Vsa ženska mesta na ljudskih šolah so že polna; sicer pa je tudi bolje, da učijo na moških šolah moške in ne ženske. Ženske naj bi učile samo na dekliških šolah, tako pravijo. Prihodnje šolsko leto zaprejo prvi tečaj, potem pa zaporedoma vse druge. Repetentine prvega tečaja bodo torej izključene.

—g— Dva nova napisa se zdaj blestita na poslopju stare gimnazije v Šolski ulici: Nad prvim vhomod: C. kr. slovenska državna gimnazija, nad drugim: I. R. ginnasio reale italiano. Oba zavoda sta po prostoru docela ločena. Slovenska gimnazija ima tudi prvo večje dvorišče. — Kar se torej tiče te šole, goriški Slovenci prednjačimo vsem drugim. V Gorici imamo docela čisto slovensko gimnazijo, kakor smo imeli že povsem slovensko moško učiteljske. — Žensko učiteljske je še neka mešanica, ki pa bo morala izginiti! — Predvsem pa mora izginiti tak nemški nestvor, kakršen je c. kr. vadenica! — Taka šola nima pravice do obstanka v Gorici!

Koroške vesti.

—k— Koroški deželni šolski svet in pravica. »Edinost« prinaša pod naslovom »Koroške posebnosti« med drugim tudi sledeče: Gospodje v koroškem deželnem šolskem svetu dobro vedo, da je državno sodišče z odlokom z dne 5. julija 1910, št. 264, in z odlokom z dne 5. aprila 1911, št. 110, in pozneje upravno sodišče z odlokom od 16. februarja 1911, št. 1667, in od 11. oktobra 1911 razsodilo in jasno odločilo, da so institucije, kakršne so utrakvistične šole, prepovedane, ker so protizakonite. — Vendar se gospodje pri de-

želnem šolskem svetu in tudi pri naučnem ministrstvu boje za te protizakonite institucije in jih čuvajo, gojijo in negujejo kakor največji zaklad, kakor iznajdba, na katero treba paziti z vsemi močmi, da ne izvedo kaj o njej širom sveta in da ne bi se morda kak drug narod polastil njenega patenta. 84 utrakvističnih šol imamo koroški Slovenci. — Vkljub naporom, da bi jih deželni šolski svet odpravil, kar bi sicer moral storiti sam od sebe, ker so, kakor že omenjeno, protizakonite, se koroškimi Slovincem dosedaj še ni posrečilo, odpraviti ta nestvor pedagoških institutov, akoravno pripoznavajo najvišje pravosodne instance v državi, kakor državno in upravno sodišče, da je pravica na strani koroških Slovencev!

—k— Referent pri koroškem deželnem šolskem svetu dr. Avgust vit. pl. Baniža je prevzel svojo službo. Prejšnji referent, dvorni svetnik Barsay, je stopil v pokoj. Novi referent je služboval v naučnem ministrstvu in svoje dni tudi v Kočevju na Kranjskem.

—k— Tečaj za izobrazbo deklet. Društvo »Gorotan« je priredilo 17. in 18. pret. m. pri Volšperku v Podravljah tečaj za izobrazbo deklet v kuharstvu s posebnim oziranjem na konserviranje posameznih prikuh. Udeleženk je bilo 14. Učitelj vodja Zdravko Kovač je v domači besedi predaval dopoldne in nato v kuhinji demonstriral posameznosti. Slovenska dekleta so z velikim zanimanjem prisostvovala pouku in se veselo vrtela okolo štedilnika. Vesela dobrih uspehov so po končanem delu zapela.

—k— »Gorotan«, društvo slov. koroških visokošolcev in učiteljev, je imelo v nedeljo, dne 14. pret. m., letošnji redni občni zbor, katerega se je udeležilo precejšnje število članov iz raznih krajev dežele. Predsednik tov. Z. Janežič je pozdravil v imenu odbora zbrane društvenike, konstatiral sklepčnost občnega zbora ter hitel k dnevnemu redu. Iz poročil predsednika, odbornikov in odsekov je bilo razvidno, da je društvo neumorno na delu za narod in njega probujo in prosveto, da izvršuje svojo nalogo gotovo in uspešno, premostrujoč razne zapreke in neprilike, približajoč se korak za korakom začrtanim smotrom. Na vseh poljih narodne probuje je zastavilo društvo svoje moči, da reši, oziroma brani vse, kar si hoče osvojiti zakleti sovrag, ki namenoma in sistematično okužuje in raznaroduje slov. živelj na Koroškem s sredstvi in po načelih, ki bijejo vsej pravici, vsem zakonom narodne enakopravnosti in odsekov, ki bijejo v nezgodnim koroškem razmeram ne preostaja nič drugega, nego da da slovenska Koroška na vsa prizadevanja nemških in nemškutarških činiteljev odgovor, poln moči in odločnosti. Treba je braniti z vsem primernim sredstvi, z vso močjo, z vso previdnostjo, s pošteno vestjo in vročo ljubeznijo pravice slov. naroda, edinstvo in nedotakljivost naše domovine, enakopravnost slovenskega jezika na Koroškem; treba je uporabiti vsako primerno sredstvo, da se prepreči v neobvijajoče nasilno nemško nadvladje nad slovensko manjšino, skrbeti za kulturno in gospodarsko povzdigo naroda, bojevati se tako dolgo, dokler ne bo ta boj venčan s popolno zmago! Počasi, previdno, a gotovo korak za korakom naprej! Mnogo podrobneje posla, obilo narodnega dela še čaka novi odbor, katerega do sedaj zaradi nepovoljnih gmotnih razmer društva ni bilo možno dovršiti. Naroča se torej novoizvoljenemu odboru, naj se zapetno obrne na vso širno slovensko javnost, naj naše res podpiranja vredno obrambno društvo podpira po zasluženi, bodi z denarnimi prispevki, bodi s knjigami, ali kakimi drugimi primernimi darili. Izkušnje učijo, da je treba tudi za narodno bojevanje ogromnih žrtev — po besedah znanega vojskovodje — denarja, denarja in zopet denarja! Ko bo društvo gmotno zadosti podprto, bo šele moglo dovršiti razne dosedaj samo na papirju izvedene načrte, stopiti zadostno v bran proti ponižanju in oškodovanju koroških Slovencev, zediniti ves koroški živelj v svojem taboru! To bo glavna dobrota za naše ljudstvo, ki se gotovo z obema rokama oprime društva. S tem bo ugled »Gorotana« raste in se po izvršnem vodstvu postavi na trdna tla ter tako postane v pravi blagor našemu zatiranemu koroškemu narodu. Rodoljubi, ne pozabite in ne prezirajte nas! Tudi onstran Karavank živijo Slovenci, zatirani, obupani trpini pred nenasitnim žrelom nemškega moloha, ki vas prosijo nujne pomoči in rešitve!

Tržaške vesti.

—t— Draginjsko doklado je te dni izplačal mestni magistrat svojemu učiteljsstvu. Pri tem so bili merodajni tišti pogoj, kakor pri odmerjenju lanske draginjske doklade.

—t— Tržaški občinski svet. V zadnji seji so bili po dolgi debati sprejeti predlogi občinskega odbora glede nakupa diecesanskega konvikta, in sicer za umetno-historični muzej. Cena znaša 520.000 K.

Splošni vestnik.

Slovenske naselbine v Ameriki. Slovenske naselbine v Ameriki vedno naraščajo in se množijo. V nekaterih mestih je število slovenskih družin tako veliko, da imajo po več sto za šolo godnih otrok. V Clevelandu so otvorili dne 31. avgusta veliko, lepo, novo šolsko palačo. Pouk se je pričel dne 8. septembra. Poučuje vsega skupaj 11 učiteljev v 11 šolskih sobah. Otrok je nad 800. — Tudi v Jolietu so že napravili načrte za novo slovensko šolsko stavbo, ki je jako potrebna. Letos so namreč vpisali šolskih otrok: 288 dečkov in 263 deklic; skupaj 551 otrok. — Posebno lepo napredujejo slovenske farme v Willardu in Gormanu. Tam, kjer so bili pred nekaj leti pravi ameriški pragozdi, se razprostirajo sedaj krasne, obsežne ameriške farme. Nekateri imajo naravnost vzorne kmetije. V Willardu je slovenska naselbina precej velika, tako da ima lastnega župana, ki je Ivan Česnik.

Balkansko razstavo nameravajo v nekaj letih prirediti v Belgradu. Srbski listi v Belgradu živahno razpravljajo o tem vprašanju in prihajajo do zaključka, da bi bila taka razstava v Belgradu jako umestna. Razstave bi se udeležili tudi Grki in Romuni.

Razgled po šolskem svetu.

— Dr. P. Munch o ljudskih visokih šolah na Danskem. V lanskim »Dokumentih napredka« poroča dr. P. Munch, bivši notranji minister na Danskem, o ljudskih visokih šolah nastopno: Na Danskem imajo poleg nadaljevalnih šol tudi privatne takozvane visoke šole (Folkehøyskoler), v katerih žive učenci po 5—6 mesecev v letu kakor v pensiji, tako da lahko posvečajo ves svoj prosti čas študiju. Ponajveč obiskuje te šole mladina v letih od 18.—25. Večino tvorijo kmetiški otroci, po zimi mladi fantje, poleti mlade deklice. — Prve take visoke šole so bile uvedene leta 1844., v letu 1911. jih je bilo 80, število učencev je naraslo do 6700 v istem letu. Od teh odpade na mlade fante 3600, 3100 pa na mlade deklice. To je, da obiskuje te šole skoro četrtina vse danske mladine. Oče tega šolskega gibanja je bil veliki pisatelj in pridigar N. F. S. Grundtvig (1783.—1872.). Po njegovem mnenju je najugodnejša doba za učenje in pouk okoli 20. leta. Otroku je lahko, da se nauči vseh stvari, ki so praktične vrednosti, kakor je čitanje, pisanje in računanje. Toda pouk, ki pretvarja dušo učenčev, je, ki ga pozneje v letih dobiš med 18. in 20. Šola, ki zasleduje le pripravo učenčev na izkušnje, ima kvečjemu le sekundarno vrednost, bistveno je, da vplivamo na osebnost mladih ljudi, da jim okrepimo religiozno čuvstvo in njih domovinsko ljubezen. Ni, da bi zahtevali množice dejstev na pamet, glavno sredstvo pouka je in ostane »živa beseda«. Učitelj zbujaj potom predavanju o velikih vprašanih življenja duha učenecv in izkušaj oblikovalno vplivati na dušo mladih ljudi. — Taka šola je bila ustanovljena leta 1844. na Šlezviškem, kjer se je ravno začel nacionalni boj med Danci in Nemci, toda važnost je dobilo gibanje šole po velikih dogodkih leta 1848. Šlezviška vojna v letu 1848.—1850. je provzročila živahen razmah nacionalnega čuvstva in uvedba splošne in enake volilne pravice je zbudila splošno, prav močno intelektualno gibanje. Po 2. šlezviškem boju leta 1864. je iznova napredovalo gibanje. Povsod so ustanovljali nove ljudske visoke šole, pred vsem privatniki, pastori in tudi autodidakti. Tudi so ustanavljali kmetje zadruga da so si preskrbeli potrebni denar. To je bila doba, ko je zavladal med danskimi kmeti liberalizem in so zavzele visoke šole docela politični značaj. Mnogi vodje so bili tudi pridni politiki in poleg domovinske ljubezni so učili tudi liberalizem. — Na Danskem obiskujejo skoro vsi kmetiški otroci javne ljudske šole, ki jih vodijo občinski svetovalci pod državnim nadziranjem. Ko zapuščajto te šole v starosti 14. let, znajo pisati, čitati in računati in posedujejo nekaj znanja tudi iz domovinske zgodovine. V naslednjih letih je večina vpislena ob kmetiškem delu, toda v starosti med 18. — 20. letom veliko obiskuje 5—6 mesecev ljudske visoke šole. — Program teh šol je bil izprva jako omejen. Toda sedaj poučujejo tudi v kmetiških skoro vse, kakor v višjih šolah. — V eni teh šol, imenovani Grundtvig, je bil učni red skozi leta: Ob 8. zjutraj začnejo z narodno pesmijo ali psalmom, nato pre-